

“De eetbare tuin is helemaal terug”

Hoebenschot geeft vergeten appels en peren tweede leven

Wat hebben Keuleman, Kattekop en Superman gemeen? Ze hangen alle drie bij Hoebenschot te blinken aan de bomen in Lichtaart (Kasterlee). “Meer soorten appelaars dan bij ons ga je nergens in Vlaanderen vinden”, zeggen Geert Laenen (51) en Marjan Denie (48), het koppel achter Hoebenschot Plant en Tuin. Bij hen kun je unieke fruitbomen vinden, met appels en peren die nog smaken zoals in de tuin van vava zaliger.

Tekst: Katrijn Serneels
Foto's: Joren De Weerd

Wie Lichtaart zegt, denkt Bobbejaanland. Maar op acht minuten van het land van de achtbanen en wildwaterbanen ligt het aards paradijs voor wie graag appels en peren eet. In deze hof van Eden, goed verstopt in het gehucht Hoebenschot, groeien meer dan tweehonderd appelaarsen en zestig perelaarsorten. "Vraag mensen welke appels ze kennen en de meesten komen niet veel verder dan Jonagold, Granny Smith en misschien Pink Lady", zeggen Geert en Marjan. "Die vind je overal. Wat ons als ambachtelijke fruitboomtelers zo bijzonder maakt is, niet alleen dat we zo veel verschillende soorten hebben, maar ook heel wat oude Kempense en bijna vergeten Belgische soorten."

Geertje zag eens peren hangen

Waar is de tijd dat je op een mooie herfstochtend voor bijna elke boerderij in de Kempen een boom vol blozende Reinettes zag staan? En waar langs de kant van de weg zware takken vol sappige dubbelvlippen schooljongens verleidden om een peertje te pikken? "Zo lang geleden is dat niet", zegt Geert. "Ik ben opgegroeid op 500 meter van waar nu onze bomen en ons huis staan. Ik moest naar de middelbare school in Geel met de fiets en onderweg kon ik dikwijls de verleiding niet weerstaan om een schoon peertje mee te pikken." In de tijd dat de Kempen nog de boerenkempen waren, had elke boerderij niet alleen haar eigen kippen en varkens, maar ook haar eigen fruitbomen. Naast het mennegat, waarlangs de paarden het erf opliepen, groeide meestal een majestueuze

perenboom: de Dubbel Flip. Wat verder op het erf stond vaak een Bellefleur, met zijn brede kruin gevuld met takken vol appeltjes, die je kon bewaren tot in maart. Naast het bakhuis stond een vlier, waar moemoe flessen vliersiroop van maakte tegen de hoest. En vava, die vond je dikwijls bij de waterput, waar hij okkernoten aan het rapen was. Want een notelaar, dat hielp tegen insecten, zoals muggen die graag hun eitjes legden in het water

van de put. "Mijn grootvader hing 's zomers een notelaartak naast zijn bed, omdat hij geloofde dat dat hielp tegen de muggen", herinnert Geert zich. "Maar ik ben geen boerenzoon, mijn vader werkte in de bouw. Ik ben zelf landschaps- en tuinarchitect van opleiding. Toen ik afstudeerde, was de perfecte tuin een spel van lijnen en vlakken, van groene gazonstroken met strakke haagpartijen. In plaats van hulst die mooie rode besjes krijgt in de winter kozen sommigen zelfs voor hulstvariëteiten zonder bessen, zodat die strakke tuin er het hele jaar hetzelfde zou uitzien." Nu is de tuin waar vele Kempenaars naar verlangen een tuin waar bloemen en groenten weer welkom zijn en ook opnieuw fruit mag geplukt worden. "Hoe dat zo komt, dat de eetbare tuin terug is van weggeweest, daar kan ik niet meteen één reden voor geven", zegt Geert. "Maar de invloed van tv-hoveniers met liefde voor eetbare tuinen, zoals Bartel van Riet en Wim Lybaert zal ook wel hebben meegeholpen. Ik merk dat veel jonge gezinnen graag wat groenten en fruitbomen willen in hun tuin omdat ze het belangrijk vinden dat hun kinderen ook een appel kunnen plukken die ze zelf hebben zien groeien."

De hoogstam van vava

Vanaf de jaren tachtig, toen gezinnen met twee-verdieners stilletjes aan de norm werden en het weekend een moment vol vrijetijdsekeuzes werd, zijn heel veel tuinen met groentebedjes en fruitbomen gesneuveld voor een strakke tuin waar je weinig omzien naar hebt. "Nu heeft iedereen hobby's en van alles te doen, vroeger werkte je gewoon in de tuin tijdens je vrije tijd", zegt Geert. "Uiteraard willen wij de klok niet terugdraaien, wij passen ons aan aan de vragen van vandaag. Voor wie vruchten wil plukken in eigen hof, maar zo weinig mogelijk onderhoud wil, zijn onze leibomen ideaal. Dat zijn fruitbomen of -struiken die opgeleid zijn in een specifieke groeivorm, zoals de dubbele u of een palmvorm en die je makkelijk tegen een muurtje dat op het zuiden georiënteerd, is kunt zetten. Ook als lage of hoge haag vind je er in elke tuin wel een plekje voor. Je kan kiezen voor appelbomen van een bepaald ras als leibomen, maar even goed gaan voor een gemengde leiformatie, waar zowel pruimen als appels of peren zullen aan groeien."

In de tuinen van onze vava zaliger stond vooral hoogstammen. "Daar is vandaag minder vraag naar", legt Marjan uit. "Een hoogstamboom heeft

"Veel mensen vragen mij naar bomen zoals die bij hun moemoe stonden. Dan help ik ze zoeken naar welke appelaar ze bedoelen"

ruimte nodig en het duurt ook vijf tot zeven jaar voor hij goed vruchten draagt. De meeste mensen willen als ze vandaag een fruitboom kopen, daar zo vlug mogelijk zelf de vruchten van plukken. Onze laagstammen van drie, vier jaar oud zijn erg populair: die heb je al vanaf 24 euro en dragen al volop appels en peren. Als mensen komen vragen naar een boom zoals bij moemoe, denken ze vooral aan de smaak van de vruchten, niet aan hoe hoog of laag die was. Veel mensen vragen mij naar Reinettes zoals die bij hun moemoe stonden. Of naar de wijnappeltjes van vroeger. Dan help ik ze met veel plezier zoeken naar welke appelaar ze bedoelen. Want wij hebben niet één, maar meer dan twintig soorten Reinettes. Enkele populaire oude Reinettesoorten zijn de Reinette Hernaut en Reinette de Blenheim, die je hier in onze boomgaard ziet staan."

Appelmania

Groeiden er dan echt appels in de hof van Eden, bij Adam en Eva? "Dat zou allemaal kunnen, maar laten we het erop houden dat de appel een echte wereldreiziger is, die na heel wat omzwervingen ook in Europa en in onze Lage Landen is terechtgekomen", zegt Marjan. Kan je dan wel van oude Kempense rassen spreken? "Ja, toch wel, want de edele kunst van het kruisen van fruitbomen om een nieuw ras te telen, was in de negentiende eeuw in onze streken erg populair. Zeker bij de notabelen van het dorp, zoals dokters en notarissen." Zoals ze in Holland een tijd zot zijn geweest van tulpen, zo zot waren ze hier indertijd van nieuwe appel- en perensoorten telen. "En niet alleen in België, maar ook in Frankrijk en Engeland beriepen heel wat betere burgers zich erop dat ze peromanen of pomologen waren", weet Marjan. "Vandaar dat heel wat soorten edele namen meekregen: Reinette, dat komt van 'reine', koningin. Maar is ook Lady Naomi, docteur Jules Guyot, président van Dievoet of het notarisappeltje. Een van de grootste peromanen uit onze streken was majoor Van Esperen, een militair op rust. Zijn peren hangen hier nog altijd aan onze bomen." Op een dag kweekte majoor Van Esperen zo'n boterzacht, sappig en zoet peertje dat hij het de naam van zijn vrouw meegaf: Joséphine de Malines. "Ook heel wat andere fruitsoorten luisteren naar mooie vrouwennamen, van prinses Marijke en Anna Späth tot Sweet Caroline", zegt Marjan. "Of wat dacht je van Trezeke Meyers? Da's een

De Reinettes zoals in moemoe haar hofje.

Marjan maakt ook druivensap van eigen kweek. De jongste boomstammen beschermt ze met netjes tegen de konijnen.

Klein maar fijn, zo smaken de Prune de Prince.

Smullen van verse appelchips van eigen oogst.

Marjan snoeit een boompje bij: ze zorgt voor meer dan tweehonderd soorten appelaars.

Het ideale seizoen om een fruitboom te (ver)planten, dat is nu...

naam waar je zo van hoort dat dat een knapperig, zoet appeltje van bij ons is. Of denk maar aan Kattekoppen en Keulemannen..."

Koningin van Hoebenschot

Niet alle appels uit de hof van toen waren om je tanden meteen in te zetten. "Sommige appels waren echte bewaarappels, die beter – en minder zuurig – smaakten als het al een keer gevoren had", weet Marjan. "De naam Keuleman komt, zo zeggen ze, van kuileman, omdat dat een appel was die samen met de patatten in kuilen werd begraven. Het ethyleen van de appels zorgde ervoor dat de aardappelen niet gingen schieten onder de grond. En de kinderen die de aardappelen in de kuil moesten gaan halen, die waren maar al te content als ze er een gerimpeld, begraven appeltje tussen vonden waar ze hun tanden in konden zetten. Nu zouden niet alleen onze kinderen, maar ook wij, bedanken voor zo'n rimpelig verschrompeld appeltje dat uit een kuil komt." Is het niet de droom van Marjan, die dochter is

van een goudsmid, om zelf op een dag haar eigen appelsoort een edele naam te kunnen geven? 'De koningin van Hoebenschot', dat klinkt toch goed? "Nee", lacht Marjan. "Dat is mijn ambitie niet. Toen we in 2002 met de Hoebenschot Ambachtelijke Boomkwekerij begonnen, genaamd naar het gehucht dat ondertussen ook mijn thuis is geworden, wilden we vooral al die mooie oude fruitsoorten beter bekendmaken. We hebben een enorme rijkdom aan appels, peren, pruimen, kersen, perziken... maar ook mispels, moerbeien en kweeperen kan je bij ons vinden." Wie echt reuzenappelen wil eten, kan een Superman of een Howgate Wonder in zijn tuin zetten. Marjan en Geert bijten samen in zo'n rode reus: "Da's zo'n appel waarvan je zegt: amai, da's bijna een straf als je die aan de kinderen geeft en zegt dat ze die moeten opeten", lacht Marjan. Samen hebben Marjan en Geert vijf al flink opgeschoten kinderen. "Toen ze klein waren, hielpen ze ons wel vaker, maar nu er een paar in de puberteit zitten, vinden ze de bomen van ma en pa ineens een

pak minder interessant. Alleen bij onze oudste, die 21 is, zie je dat de belangstelling voor met wat we bezig zijn wel opnieuw groeit." Zijn er nog schoolkinderen die onderweg stoppen om een peer mee te pikken uit Marjans en Geerts hofke van Eden? "Zijn vaker de zondagsfietsers die stoppen langs ons huis om er eentje te plukken", zegt Gert. Maar vrees niet, zondagsrijder, want Geert ligt echt niet met zijn tweeloop in de gracht verscholen om fruitdiefen een lading hagel door het lijf te jagen. "Integendeel, het doet mij plezier als de mensen er een paar plukken. We hebben zelfs een picknickplekje ingericht voor de wandelaars en fietsers die hier passeren, waar ze gerust hun boterhammen en een appeltje of peertje van bij ons kunnen opeten. Da's de beste reclame, toch? Als ze proeven hoe lekker het fruit is dat aan onze bomen hangt, weten ze ons ook wonen als ze op een dag een appelboom in hun tuin willen. Dat is wat anders dan mensen die met tientallen zakken vol hier onze bomen komen leegplukken, helaas is dat ook al eens gebeurd."

En schoolkinderen zijn hier ook van harte welkom, lacht Marjan. "De kinderen van basisschool de 3master uit Tielen (Kasterlee) komen elk jaar een dagje meehelpen. En de jongeren van het secundair bijzonder onderwijs komen hier graag een dagje tussen onze bomen rondlopen, helpen plukken, samen appelchips maken... Ik geniet daar zelf mee van", zegt Marjan, terwijl ze ons een glas zelfgeperst appelsap uitschenkt. "We geven ook workshops rond zelf fruit in je tuin telen", zegt Marjan. "Er is heel wat kennis verloren gegaan, we helpen mensen met plezier op weg met alle vragen over wanneer ze moeten snoeien en welke bomen het goed doen in welk grondtype."

Bomen met een ziel

Af en toe krijgen Geert en Marjan bijzondere vragen. "Van de familie van een oude smid bijvoorbeeld. Die wilde, nu het ouderlijk huis verkocht moest worden, graag de boomgaard van de smid 'redden'. Hij was namelijk altijd erg trots geweest op al die bijzondere fruitsoorten in zijn tuin. Soms is de bomen verplanten de oplossing, soms helpen we door takken van de oude boom te enten, zodat er talloze nieuwe jonge en sterke bomen uit kunnen groeien. Ook bij huwelijken wordt wel eens een fruitboom, die de naam van de bruid draagt, bij ons gekocht."

In sommige bomen, die Marjan en Geert geplant hebben, leeft zelfs een stukje van een ziel voort. "Een van de ontroerendste vragen die ik al gekregen heb, was van de ouders van een kindje dat overleden was. Zij hadden voor hem een boom in de tuin geplant, die door een zomerstorm geknakt was. We hebben die geknakte boom kunnen enten, zodat zij een nieuwe boom konden planten die voor altijd verbonden zal zijn met hun zoon. En dan was er de mevrouw met kanker, Caroline, die nog maar een paar weken te leven had. Of we zo vlug mogelijk een Sweet Caroline-appelboom konden brengen, zodat ze die nog met iedereen erbij in de tuin kon planten voor ze zou sterven? Het was toen volop zomer, terwijl de winter het ideale seizoen is om een fruitboom te planten. Dus garanderen dat de appelboom die verplanting zou overleven, kon ik niet. Maar ik heb die mensen nog gehoord: en nee, hun lieve Caroline is er niet meer. Maar de Sweet Caroline, die staat vol appels in hun tuin." ■

INFO:
Hoebenschot
Plant en Tuin,
Lisseweg 18,
Lichtaart,
www.hoebenschot.be